

internationellt men beryktad i Sverige då den gjordes till ett centralt tankegodts för nazismen [...] Denna bok är tillkommen i syfte att befria honom från bråten av fördomar som tynger hans rykte“ (s. 50). Ingen af de 12 bidrag har gjort det til et hovedærinde at befri Kjellén fra sammenblandinger af hans tænkning og tysk nationalsocialisme. I stedet fokuserer bidragyderne på at fremhæve, hvad de anser som værdifuldt i Kjelléns bidrag til videnskaben også for vor tid.

Man kan godt anfægte påstanden om, at Kjellén er så beundret i udlandet, som det hævdes. Kjellén har rigtignok nogle beundrere i Sydamerika (s. 224-233) og andre steder (inklusive i Sverige), men han har også haft mange kritikere i udlandet, særligt i den engelsksprogede verden på trods af eller måske snarere på grund af, at kendskabet til ham dér er ringe. Antologien forsømmer f.eks. at omtale den omfattende amerikanske kritik af både Kjellén og tysk geopolitik.² Med undtagelse af et par meget flygtige referencer udelades også omtale af nutidige politiske geografer og kritiske geopolitikere, der ganske vist anser Kjellén som grundlægger af deres discipliner, men også som forældet i akademisk geografi. Til gengæld er hans tanker på fremmarch i nutidens stormagters magtkorridorer.

I år er det 100 år siden, Kjellén blev kaldet til verdens ældste lærestol i statskundskab, det skytteanske professorat i Uppsala (oprettet i 1622), og hans hovedværk, *Staten som livsform*, blev udgivet.³ Denne antologi gør meget for at råde bod på en mangel på forskning om og forståelse af en akademiker, som i sin samtid var meget prominent, men som efter sin død blev stærkt kritiseret, sjældent læst og dårligt forstået.

Peter Davidsen

| BO FRITZBØGER: *Mellem land og by. Landbohøjskolens historie*, Københavns Universitet, SCIENCE Kommunikation, København 2015, 315 s., gratis som e-bog eller trykt bog ved henvendelse til forlaget.

I 1858 blev Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole grundlagt på Frederiksberg. I næsten 150 år uddannede Landbohøjskolen, som den hed i daglig tale, sine egne kandidater, men i 2007 blev skolen fusioneret med Københavns Universitet, hvor den kom til at udgøre

² Nogle få men prominente eksemplarer af denne kritiske genre er Johannes Mattern: *Geopolitik*, 1942, Andreas Dorpalen: *The World of General Haushofer*, 1942, Robert Strausz-Hupé: *Geopolitics*, 1942 og Andrew Gyorgy: *Geopolitics*, 1944.

³ Det andet af Kjelléns to hovedværker, *Stormakterna*, blev udgivet i forskellige udgaver i Stockholm i 1905, 1911-13, 1914 og 1920.

et selvstændigt biovidenskabeligt fakultet, kaldet LIFE. Selv om den havde mistet sin selvstændighed, fortsatte skolen altså sin virksomhed mere eller mindre uændret. Imidlertid blev LIFE i 2012 splittet op, og veterinærområdet blev lagt ind under Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, mens de øvrige områder kom til at indgå i det nyoprettede Natur- og Biovidenskabelige Fakultet. Landbohøjskolen var hermed endegyldigt ikke længere, og selv om dens kerneopgaver i form af forskning og undervisning fortsatte i de nye sammenhænge, har der i miljøet på og omkring Landbohøjskolens ansatte og studerende været en forståelig oplevelse af, at en epoke var forbi. Det har givet anledning til at gøre status over Landbohøjskolens historie. Resultatet er blevet denne bog, som også ønsker at dokumentere og dermed så vidt muligt videreføre Landbohøjskolens særlige institutionelle kultur. At der er et budskab, som skal spredes, understreges af, at den trykte bog foræres bort, og at den også er frit tilgængelig i elektronisk format.

Arbejdet med denne dokumentation er overdraget Bo Fritzbøger, som har været et heldigt valg til at fordele sol og vind lige. Han kender personligt skolen indefra og har derfor sans for dens særpræg, men har ikke været berørt af dens sidste, omtumlede år inden fusionen. Vigtigst er han en velskrivende og analytisk skarp historiker. Bogen er derfor hverken et sentimentalt hyldestkrift fra en af skolens tro væbnere eller skrevet med kølig distance af en helt udenforstående. Den er derimod en velafbalanceret fremstilling af skolens indre liv og dens forhold til det omgivende samfund på godt og ondt. Det sidste giver i ny og næ forfatteren anledning til en lille, velvalgt sarkastisk bemærkning. Bogen er god og informativ, også for den uindviede, ikke-agraruddannede læser, selv om behovet for dokumentation nogle gange måske tager lidt overhånd med opremsning af vel mange projekter, centre og kurser, hvis eksistens det synes vigtigt simpelthen at nævne.

Det understreger dog blot den grundighed, Fritzbøger har lagt for dagen. Det er et overblik over 150 års historie, han leverer, men samtidig med mange dyk ned i kilderne. Læseren føres med kyndig hånd igennem hele skolens historie, men der er grund til at fremhæve nogle af kapitlerne om dens nyeste historie – eller sidste, om man vil. Det er f.eks. kapitler om det bittersøde møde med statens New Public Management-idealer, om globaliserings- og miljøhensyn i forskning og undervisning, og om hvordan brugen af it pludselig griber dybt ind (og nogle gange bliver et mål i sig selv) i den måde, både forskning, undervisning og administration bedrives på. Her vil læsere med kendskab til enhver anden større uddannelsesinstitution let kunne drage paralleller til udviklingen på Landbohøjskolen.

Bogen begynder meget fint med en kulturgeografisk beskrivelse af det areal, hvor Landbohøjskolen kom til at ligge ved sin oprettel-

se i 1858. Den særlige blanding af akademisk uddannelsesinstitution og stor bondegård, som fra begyndelsen prægede skolen, syntes velvalgt til Frederiksberg, der dengang både var land og by. Landbohøjskolen skulle uddanne tre slags kandidater: dyrlæger, landinspektører og landbrugskandidater – og fra 1863 også have- og skovbrugskandidater. Der var fra begyndelsen sigte på at uddanne til veldefinerede erhvervsområder. Dyrlægerne blev, ja, dyrlæger, landbrugerne oftest driftsledere (og i stigende grad undervisere og i mindre grad udøvede landmænd), landinspektørerne landmålere, havebrugerne gartnerne, og skovbrugerne skovridere. Dette understreger den tætte kobling mellem skolen og erhvervslivet, som var med til at forme den som en praktisk orienteret institution i fremskridtets tjeneste. I skolens tidlige år gjaldt det alt lige fra udviklingen af bedre smørkvalitet til træben til køer. Skolen var dog altid mere end landbrugets og fødevarerproduktions forlængede arm, og bestræbelser på naturfredning og bæredygtighed udgik også fra skolen, hvilket kunne føre til, at fronterne blev trukket skarpt op mellem nogle af skolens professorer.

Med til at modvirke eller nuancere professionsskolepræget var i allerhøjeste grad også, at Landbohøjskolens virksomhed fra begyndelsen var baseret på naturvidenskabelig grundforskning. Det var videnskab for den videnskabelige erkendelses skyld og uden hensyn til snævre erhvervsinteresser. Landbohøjskolen var grundlagt som en højere uddannelse, men var også i mange år præget af at være lillebror til Københavns Universitet, og det var med til at fremme en stræben efter institutionel akademisk anerkendelse på Landbohøjskolen. I 1935 fik skolen ret til at konferere doktorgrader, i 1958 ændredes skolens direktørtitel til rektor, og i de følgende år blev landbrugskandidaterne omdøbt til agronomer, havebrugskandidaterne til hortonomer. I 1968 overgik skolen fra at sortere under Landbrugsministeriet til Undervisningsministeriet – dog under førstnævntes protest. Det er skæbnens ironi, at fuldbyrdelsen af processen i retning af at gøre skolen til et „rigtigt“ universitet ikke kun af gavn, men også af navn, skete ved, at den blev opslugt af Københavns Universitet.

I det mindste opnåede skolen hermed, at den fik lov til at blive liggende på Frederiksberg, hvilket den flere gange havde måttet kæmpe for. Den stigende akademisering og beliggenheden i hovedstaden fjernt fra landlig idyl var ellers flere gange genstand for landsdækkende debat, hvor kravet om at flytte Landbohøjskolen ud på frisk muldjord blev rejst. En landbohøjskole burde vel ligge på landet eller i det mindste i provinsen, lød argumentet fra flere sider. I 1960'erne var der f.eks. en fremskreden politisk plan om flytning til Odense, og den blev kun aflyst, fordi Fyn i stedet fik et universitet. Men når skolen fra begyndelsen ikke blev placeret på landet, skyldes det, at den netop ikke

blot var en landbrugsskole, men en højere grundvidenskabelig uddannelsesinstitution med et dengang naturligt hjemsted i hovedstaden. *Mellem land og by* er derfor en velvalgt titel, og Landbohøjskolens historie afspejler på denne måde nogle af de væsentligste udviklingstendenser i nyere danmarkshistorie.

Bogen er rigt illustreret omtrent med et billede på hver side. De er i god kvalitet og med oplysende, perspektiverende billedtekster. Nogle af fotografierne er dog gengivet i et så lille format, at man med det blotte øje dårligt kan se de detaljer, der ifølge billedteksterne er at finde på dem. I det hele taget er bogen veldisponeret, og korrekturfejlene begrænser sig til en lille håndfuld. Der er personregister, men ikke noget emneregister. Det opvejes i nogen grad, men ikke helt, af søgefunktionen i den elektroniske udgave. Endelig dokumenterer en fyldig litteraturliste og noteapparatet den forskningsindsats, som Fritzbøger har ydet i forening med den velfortalte historie.

Morten Fink-Jensen

KARSTEN HERMANSEN: *Den danske Darduse. Kinafareren Sophus Black 1882-1960*, Marstal Søfartsmuseum, Marstal 2015, 184 s., 299 kr.

Mange drenge fra Marstal kom ud i den store verden, ofte til søs, men for Sophus Black blev det telegrafien, der i 1902 førte ham til Kina. Her arbejdede han for Store Nordiske Telegrafskab frem til 1930, kun afbrudt af ferier i Danmark. I 1906 købte han sin første Darduse, den leende og trinde figur, der mindede lidt som ham selv. Det kinesiske navn gengives i bogen alene med Blacks skrivemåde, Da Du Tze, som vi nu skriver Daduzi, den stormavede. Den regnes ofte for en inkarnation af en fremtidig Buddha, en Maitreya, her kun med det kinesiske navn Milofo/Milefo. Black blev med tiden en stor samler, og under ophold i Danmark 1909 fik han kontakt til Nationalmuseet, hvor han blev en af de store bidragydere til den kinesiske samling, dels ved gaver, dels betalt af Ny Carlsbergfondet. Han blev i 1942 Ridder af Dannebrogordenen med begrundelsen: „1900-30 Telegrafbestyrer i Kina, skænket store gaver til Etnografisk Museum og Det kgl. Bibliotek. Bistaet Museet ved Indkøb og Ordning etc.“ (s. 159). Hans samling var internationalt kendt og bruges fortsat i forskningen.

Sophus Black er optaget i *Dansk biografisk leksikon*, men han skrev ikke selv erindringer om sin tid i Kina bortset fra mindre notitser. Anledningen til denne bog er flere henvendelser til Marstal Søfartsmuseum med materiale om og fra familien, herunder brevveksling og mange fotografier. Oprindeligt var tanken en årbogsartikel, men som